

Від автора

Друзе читачу!

Я — один із тих, хто, читаючи, завжди пропускає вступи й передмови, оскільки волію переходити прямо до суті. Якщо це також і твій випадок, тікай негайно з цієї сторінки і з головою занурюйся у роман, що насправді тільки й варто робити. Та якщо ти з другого виду читачів (зізнаюся, що іноді я й сам такий), яких підстьобує цікавість, дозволь розказати тобі дещо про цей роман, аби, сподіваюся, допомогти зрозуміти його серед інших моїх книжок.

«Опівнічний Палац» — це другий роман, який я видав ще 1994 року і який разом із «Володарем туману», «Вересневими вогнями» та «Мариною» є частиною серії «романів для юнацтва», що їх я написав ще до «Тіні вітру». Ніде правди діти, я ніколи добре не розумів, що ж воно означає — той «роман для юнацтва». Знаю лише те, що, пишучи їх, був я значно молодшим, ніж є тепер, і що, оприлюднюючи їх, сподівався зацікавити молодих читачів у віці від дев'яти до дев'яноста років у разі, коли виконав свою роботу як слід. Це таємничі й пригодницькі історії, романи, які Хуліан Каракс із «Тіні вітру» міг би написати у своїй мансарді

в Латинському кварталі Парижа, поки думав про свого друга Даніеля Семпере.

По багатьох роках недбалих видань «Опівнічний Палац» нарешті виходить у світ у тому вигляді, в якому авторові й хотілося, аби він з'явився, коли вийшов уперше. Минає кілька років, і романіст відчуває спокусу ще раз пройти загубленими слідами¹ й виправити численні недоліки, яких рясно у ранньому творі, аби створити враження, ніби автор мав тоді більший талант, ніж насправді. Та я вважав чеснішим лишити його таким, як написав — із тими засобами та майстерністю, яку посідав у ту пору.

Одне з найбільших задоволень, що їх приносить мені ця професія протягом років, — це численні молоді читачі, які взялися за ці чотири «романи для юнацтва» й мали люб'язність написати мені, розповівши, що, переживши описані пригоди, захопилися читанням, а деякі — навіть і письменництвом.

Отже, їм, а також тим юним і не дуже читачам, які зараз уперше заглиблюються в ці романи з їхніми таємницями, щонайщиріша подяка від оповідача цих історій. Приємного читання.

Червень 2006 р.

Карлос Руїс Сафон

¹ Алюзія до назви роману кубинського письменника Алехо Карпент'єра (*укр. пер. 1978 р.; тут і далі прим. перекл.*).

Я ніколи не зможу забути ту ніч, коли над Калькуттою¹ сніжило. З календаря сиротинця Св. Патрика злітали листки останніх травневих днів 1932 року, залишаючи позаду один з найспекотніших місяців, які пам'ятала історія міста палаців.

День за днем ми із сумом та страхом очікували настання того літа, коли нам виповниться шістнадцять років, що означало би розлуку й саморозпуск «Човбар² сосаєті» — цього таємного клубу, що об'єднав тільки сім членів і був нашим прихистком протягом років, проведених у сиротинцю. Там ми зростали, будучи самі собі родиною й не маючи

¹ Сучасна назва, наближена до оригінальної вимови, — Колката.

² Основні події роману відбуваються в індійському штаті Західна Бенгалія. Перекладач складає щиру подяку перекладачці української поезії на бенгальську мову, пані докторці Мрідулі Гош, за консультацію у відтворенні українською місцевих назв та імен і патріархові українського перекладу, пану Сергію Борщевському, за це знайомство.

інших спогадів, крім тих історій, що розповідали собі з опівночі, зібравшись довкола вогнища у внутрішньому дворіку старого покинутого будинку, який височів на розі Котн-стріт та Браборн-роуд, — напівзруйнованого домаща, який ми охрестили Опівнічним Палацом. Тоді я не знав, що то був останній раз, коли я бачив район, серед вулиць якого зростав і чий чар переслідує мене до сьогодні.

З того року я більш не повертався до Калькутти, та завжди лишався вірним обіцянці, яку всі ми дали в тиші під білим дощем на берегах річки Гуглі: ніколи не забувати того, чому були свідками. Роки навчили мене складати до скарбниці пам'яті все, що сталося протягом тих днів, і зберігати листи, які я одержував з того проклятого міста і які не давали згаснути полум'ю моїх спогадів. З них я й дізнався, що наш старовинний Палац був знесений, аби на його руїнах звели адміністративну будівлю, і що пан Томас Картер помер, провівши останні роки життя у мороку після пожежі, яка назавжди затьмарила його очі.

Поволі я одержував новини про подальше зникання міського простору, в якому ми прожили ті дні. Шаленство міста, що пожирало само себе, і примара часу зрештою стерли останній слід членів «Човбар сасаєті».

Тож я, не маючи іншого вибору, мав навчитися жити з острахом, що ця історія втратиться назавжди через брак оповідача.

Іронія долі схотіла, щоб саме я, найменш вартий, найгірше обдарований для такого завдання, узявся оповісти її й розкрити таємницю, що стільки років тому нас поєднала і водночас розлучила назавжди на старовинній залізничній станції Джітерз-Гейт. Я б волів, аби комусь іншому випало врятувати цю історію від забуття, але життя вкотре показало, що мені судилося бути свідком, а не головним героєм.

Протягом усіх цих років я зберігав нечисленні листи від Бена та Рошана, нагромаджуючи документи, що проливали світло на долю кожного з членів нашого тісного гуртка, раз по раз перечитуючи їх уголос у самоті мого кабінету. Можливо, через відчуття, що доля зробила мене зберігачем пам'яті про всіх нас. А можливо, через розуміння того, що з-поміж тих семи підлітків я завжди був найнеохочішим до ризику, найменш яскравим та відважним і тому мав найбільше можливостей, аби вижити.

З таким настроєм, сподіваючись, що мене не зрадить пам'ять, я спробую ще раз пережити загадкові й жахливі події, які сталися протягом тих чотирьох палючих днів травня 1932 року.

Це буде справою нелегкою, тож я закликаю читачів бути поблажливими до мого незграбного пера, що взялося витягти з минувшини те спекотне похмуре літо в місті Калькутті. Я доклав усіх зусиль, аби відтворити ту дійсність та знов зануритись у тривожні епізоди, що мали накреслити

лінію нашої невмолимої долі. А тепер мені лишається тільки зійти зі сцени й дати подіям говорити самим за себе.

Я ніколи не зможу забути переляканих облич тих молодих людей у ніч, коли сніжило над Калькуттою. Але, як мій друг Бен навчив мене завжди робити, розпочну історію від самого початку...

Повернення з темряви

Калькутта, травень 1916 р.

Трохи за північ із нічної імли виринув баркас, що здіймався над гладінню річки Гуглі, немов сморід прокляття. На носі, у тьмяному світлі, яке відкидав ледь живий ліхтар, прикріплений до щогли, можна було розгледіти загорнутого у плащ чоловіка, який натужно грів до далекого берега. Десь там, на заході, у Майдані¹, обрис форту Вільяма виднів з-під запони попелястих хмар у безкрайому савані світла від ліхтарів та вогнищ, який простягався скільки ока. Калькутта.

Чоловік на кілька секунд зупинився, щоб перевести дух і озирнути обрис станції Джітерз-Гейт, що геть губився в темряві, яка огортала другий берег річки. З кожним метром у глиб туману станція зі сталі й скла зливалася з іншими спорудами, заякореними в пишноті, відійшлій у забуття. Його

¹ Розлогий міський парк у Колкаті.

очі блукали поміж тих нетрів мавзолеїв із мармуру, почорнілого протягом десятиліть занедбання, та оголених мурів, з яких шаленство мусонів позди-рало їхню вохристу, блакитну й золотаву шкіру та знебарвило їх, мов акварелі, занурені у водойму.

Тільки певність того, що в нього лишаються хіба якісь хвилини життя, давала йому змогу продо-вжити путь геть від того проклятого місця, у нетрях якого він покинув жінку, котру поклявся захищати ціною власного життя. Тож тої ночі, коли лейтенант Пік вирушив у свою останню подорож до Калькут-ти на борту старого баркаса, кожна секунда його життя розчинялася під дощем, який розпочався на світанку.

Напружуючи всі сили, щоб догребти до берега, лейтенант чув плач двох дітей, схованих у лялі¹. Пік озирнувся й пересвідчився, що вогні другого баркаса миготіли заледве у сотні метрів за ним і дедалі ближчали. Він міг уявити посмішку свого невмолимого переслідувача, що насолоджувався полюванням.

Він не зважав на плач дітей від голоду й холоду і зібрав усі залишки сил, аби дотягти до берега річки, що зникала в неосяжному й примарному лабіринті вулиць Калькутти. Двохсот років було досить, щоб густі джунглі довкола Калігату² перетворилися на місто, до якого ніколи не наважився вступити Бог.

¹ Ляля — водостік у нижній частині трюму.

² Район Колкати.

За кілька хвилин з люттю руйнівного духа на місто налетіла буря. Від середини квітня й чи не до другої декади червня воно конало в лапах так званого індійського літа. У ці дні місто зазнавало сорокаградусної спеки й рівень вологості був такий, що мало не все сочилось рідиною. А протягом кількох хвилин від шалених блискавок, що перетворювали небо на піротехнічний бенкет, стовпчики термометрів миттєво могли впасти на тридцять градусів.

За запоною зливи ледь можна було розрізнити рахітичні, зогнілі дерев'яні причали, що хилиталися над водою біля берега. Пік гріб, не вгаваючи, доки не відчув удару борту об дерево рибальського причалу, і допіру тоді поквапився до дітей, що лежали загорнуті в ковдру. Коли він узяв їх на руки, плач немовлят просяк у нічну пітьму, наче кривавий слід, що веде хижака до його жертви. Пік притиснув їх до грудей і зіскочив на землю.

Крізь густу завісу води, що з люттю спадала з неба, можна було розгледіти, як другий баркас повільно наближався до берега, немов поховальний човен вікінгів. Батіг розпачу підхльоснув Піка, і він побіг у бік вулиць, що оточували Майдан з півдня, і зник у темряві тої частини міста, яку її упривілейовані європейські та британські мешканці називали *білим містом*.

Він плекав надію лише врятувати життя дітей, але перебував іще далеко від осердя північної частини Калькутти, де було житло Ар'ямі Бос. Лишень

ця стара могла допомогти йому зараз. Пік затримався на мить і окинув зором тьмяне безмежжя Майдану у пошуках далекого світіння маленьких ліхтарів, що цяткували мерехтливими зірками північ міста. Темні вулиці, запнуті покривалом грози, були тепер його найкращим сховком. Лейтенант міцніше притиснув до себе малюків і знову рушив у східному напрямку, прагнучи укритись у тіняві палацових будівель центру міста.

Хвилю по тому чорний баркас-переслідувач пристав до причалу. Троє чоловіків зіскочили на землю й прив'язали судно. Двері рубки повільно відчинилися, і темний силует, загорнутий у чорний плащ, спустився по містках, що їх під дощем чоловіки приставили з берега. Ступивши на землю, він простяг руку в чорній рукавичці, указуючи туди, де щез Пік, і на його обличчі з'явилася посмішка, яку ніхто з тих чоловіків не побачив під зливою.

Темна й звивиста дорога, що перетинала Майдан й огинала фортецю, під ударами дощу перетворилася на болото. Пік неясно пригадував цю частину міста часів вуличних боїв, у яких брав участь під командуванням полковника Лівеліна — серед білого дня, верхи, разом з усім ескадроном, спраглим крові. Іронія долі змушувала його тепер пробігти цей відкритий простір, забудову якого у 1758 році лорд Клайв наказав зрівняти із землею, щоб гармати форту Вільяма могли безперешкодно стріляти в усіх напрямках. Але цього разу жертвою був він.

Лейтенант відчайдушно побіг до алеї, відчуваючи на собі позиркування мовчазної сторожі — єдиних нічних мешканців Майдану.

Він знав, що ніхто не постав би на його шляху, щоб напасти й спробувати зірвати з нього плащ або вихопити йому з рук заплаканих дітей. Незримі мешканці могли зачути запах смерті, що вчепилася йому за п'яти, і жодна душа не наважилась би стати на дорозі його переслідувачу.

Пік переліз через ґратчастий паркан, що відділяв проспект Чоурангі, і побіг по цій головній артерії Калькутти. Велична магістраль пролягала на місці старого шляху, який майже триста років тому перетинав бенгальські джунглі у південному напрямку — до Калігату, храму Калі, від якого пішла назва міста.

Нічна юрма, що завжди з настанням присмерку вешталася по Калькутті, сховалася від дощу, і місто мало вигляд величезного базару, покинутого й брудного. Пік розумів, що стіна дощу, яка застигла над і тої глибокої ночі була йому рятівним запиналом, могла розсіятися так само швидко, як і утворилася. Бурі, що з океану налітали на дельту Гангу, швидко відходили на північ або на захід, вихлюпнувши свою очисну зливу на Бенгалію і лишивши по собі тумани й затоплені смердючими калюжами вулиці, де бавилися, влізши по пояс, діти й де позагрузали двоколки, немов кораблі на мілині.

Лейтенант побіг у бік північного краю проспекту Чоурангі, відчуваючи, що ноги вже не слухаються його і що він заледве може утримувати дітей на

руках. Вогні ближчих кварталів північної частини мерехтіли неподалік з-за оксамитової завіси дощу. Пік розумів, що не зможе довго витримувати узятий темп і що до дому Ар'ямі Бос ще далеко. Йому треба було перепочити.

Він спинився перевести дух, уклавшись під сходами старого складу тканин, мури якого були обклеєні оголошеннями, що оповіщали про розпорядження властей невзабарі знести будівлю. Він невиразно пригадував, як багато років тому проводив у цьому будинку обшук після заяви одного багатого торговця про сховану в його закамарках велику курильню опію.

Тепер же поламаними сходишками сочилася брудна вода, нагадуючи чорну кров, що юшить із глибокої рани. Місце виглядало спустошеним і покинутим. Лейтенант підніс дітей до обличчя і поглянув у приголомшені очі немовлят; вони вже не плакали, але тремтіли від холоду. Ковдра на них була геть мокра. Пік узяв у долоні крихітні рученята, сподіваючись бодай трохи зігріти їх, а сам видивлявся крізь шпарини у сходах у бік вулиць, що виходили з Майдану. Він не пам'ятав, скількох убивць найняв його переслідувач, але знав, що в його револьвері зосталося лише дві кулі — дві кулі, що їх він мав використати з усією хитрістю, на яку тільки був здатен: решту він повистріляв у тунелях станції. Він знов огорнув малих найменш промоклим краєм ковдри й на хвилю поклав їх на сухий клопоть землі, який можна було розгледіти крізь пролом у стіні складу.